

Durmuşymyň birinji ýer titremesiniň üstünden ýetmiş ýyl geçdi...

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Durmuşymyň birinji ýer titremesiniň üstünden ýetmiş ýyl geçdi...

DURMUŞYMYŇ BIRINJI ÝER TITREMESINIŇ ÜSTÜNDEN ÝETMİŞ ÝYL GEÇDI,
HENIZEM GEREKLI SAPAKLARY ALAMZOK!..

1953-nji ýylyň 18-nji marty... Sagat 21:05... Çanakkale...

Ýaňy on ýaşapdym.

Aňzakly sowukda harby bölümleriň we ähli mekdepleriň gatnaşmagynda Deňiz güýçleriniň ýeňişiniň otuz sekiz ýyllygyny belländen soň, gije ýarymdan agenda uka gitdik.

Ýöne kän wagt geçmänkä gorkunç güwwüldä atylyp turduk. Nämä uçranymyza düşünmän durkak ejem bilen kakam hemmämizi (baş dogan) gujaklaryna gysyp, lepbekläp ýagýan garyň astynda öýümiziň howlusyna çykardy.

Kakam içerden ýorgan, odeýal, palto ýaly bizi ýyly saklap biljek näme bar bolsa alyp gelipdi. Onýança-da öýümiziň üçegi çökdü.

Biz çagalar düýş görýäsmi, gara basýarmy diýip oýlanyp durkak, gapdap goňşymyzyň üç gatly jaýynyň üçeginiňem duldegşirindäki ýeke gatly jaýyň üstüne gaýdandygyny gördük.

Kesekleriň arasyndan yzanda-çuwan sesler eşidilýärdi.

Durmuşymyzyň ilkinji uly ýer titremesini başdan geçirýändigimize düşündik.

Kakam üstümizi örteneen soň «Häzir gelýän!» diýip gitdi.

Gidişi gidiş boldy!..

Biri-birimize gysylyşyp zordan daňmyzy atyrdyk.

Gün dogan badyna kakam gaýdyp geldi.

Ol aradan çykandan soň bize buýsançly miras bolup galan «Minnetdarlyk hatlaryny» okanymyzda, kakamyň gije bize howluda taşlap, betbagtlyga uçranlaryň dadyna ýetişmäge gidendigini bildim.

* * *

Ertesi gün howlymyza dikilen we üçegimiz abatlanýança ýaşamaly çadyra ýerleşdik.

«Gönen-Ýenije ýer titremesi» ady bilen 7.2 balla ýeten ululykdaky sarsgynda 265 ildeşimiz gurban boldy, ýüzlerçesi ýaralandy. 6.750 binanyň ýykylan ýer titremesinde iň uly ýitgini Gönen we Ýenije çekdi. Ýykylan jaýlaryň arasynda 211 mekdep, 176 edara binasy, 27 metjit bardy.

Gönende abat jaý galmandy diýen ýalydy. Alty adamlyk maşgalasyny elden gideren Mümtaz Azbaý atly bir ildeşimiz nerwisi doňmagy netijesinde kesekleriň aşagyna girip ýatyp, dowam etjek soňky sarsgyn bilen ölümüne garaşmaga başlapdy.

Ol polisiýa işgärleriniň kömegi bilen göwünlik berlip, gorag astyna alynypdy, ýöne Balykesirde ýakyn hossarlary gurban bolan bir ýaş gyz akyl-huşuny ýitirmekden halas bolup bilmändi.

* * *

21-nji mart günü günortan töweregi prezident Jelal Baýar Gönene geldi.

Geçirilen barlaglaryň yzyndan «Enşalla, az salymda Göneni täzeden gurarys. Hökümet hemmetaraplaýyn maddy we magnawy kömegini gaýgyrmaz, ýaralara em eder. Geçdigi bolsun!» diýdi. Az wagtyň içinde baş wekil (premyer-ministr) Adnan Menderes bilen Baýyndyrlyk wekili (deputaty) Kemal Zeýtinogly hem ýer titrän ýerlere aýlandylar.

Olaram Jelal Baýaryň aýdanlaryna meňzeş sözleri gaýtaladylar. Ýolbaşçylar «Gerekli sapaklaryň alynyp, öňüni alyş işleriniň geçiriljekdigini, şeýlelikde mundan beýläk sebitdäki ildeşleriň ýer titremesinde ömür tanaplarynyň üzülmejekdigini» aýtdylar.

* * *

Uýam Aýtene çadyrda ýaşan kyn şertlerimiz zerarly ýolugan reumatoid artrit ýüregine ýetdi we gynansak-da, ony elden giderdik.

Soňky ýyllarda Türkiýäniň ýer sarsgynlarynyň ýurduna öwrülendigine, ilatly punktlardaky infrastrukturalary we

binalary şoňa laýyklyp gurmaly boljakdygyna göz ýetirdik. Ýöne her ýer titremesiniň yzyndan ähli ýolbaşçylaryň «gerekli sapaklaryň alynyp, önüni alyş işleriniň geçiriljekdigini, şeýlelikde mundan beýläk sebitdäki ildeşleriň ýer titremesinde ömür tanaplarynyň üzülmekdigini...» aýdýan boş geplerine-de halys öwrenişip gidipdiris!

Bir ýandan şeýle diýip, bir ýandanam zol gurluşyk göz ýumuşlygyny edip, başga manyda «çüýrük binalarda ölüm» rugsadyny beren populist syýasatçylara bolsa näme diýjegimizi bilemzok!

* * *

Aýdysym ýaly, aradan geçen şunça ýyllaryň dowamynda razlom halkalary bilen doly geografiýamyzyň birnäçe ýerinde agyr ýer titreme heläkçiliklerini başdan geçirdik.

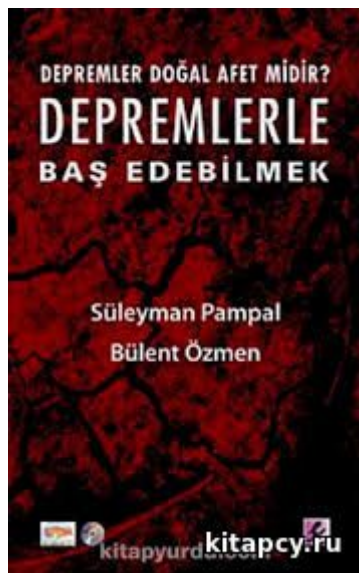
Aradan çykan ildeşlerimiziň gynanjyny deň paýlaşdyk. Olaryň ýakyn hossarlary bilen bile aglaşdyk, kesekleriň astyndan sag-salamat çykarylanlara begenip gözýaş dökdük.

Her gezeginde-de «gerekli sapaklaryň alynjakdygy...» hakdaky gury sözleri diňlemekden halysalla ýadadyk!..

* * *

Müňlerçe ildeşimiziň gurban bolan, on müňlerçesiniňem ýaralanan 1999-njy ýylyň 17-nji awgustyndaky Uly Marmara ýer titremesiniň salan ýaralary bejerilip ýörkä «Şu ýer titremesi Türkiýe üçin öwrüliş sepgidi bolar. Mundan beýläk hiç zat öňküsi ýaly bolmaz. Ýer titremesi boýunça talaplara laýyk gelmeýän gurluşyklaryň alnyp barylmagyna ýol berilmez, öňki gurlanlaram şäher-abadanlaşdyryş işleriniň çäginde howpsuz ýagdaýa getiriler» diýdiler welin, az-owlak umytlanypdyk.

Emma kän wagt geçmänkä Stambul ýaly ýer titreme howpy astyndaky şäherlerimizde berilen sözleriň ýatdan çykarylandygyny, şäher-abadanlaşdyryş işleriniň ýerine «peýda-abadanlaşdyryş işleriniň» geçirilendigini görüp, gorky we alaçsyzlyk içre «gerekli sapaklaryň alynjak» (!) täze ýer titremeleriň bolaryna garaşybermeli bolduk.

* * *

Gynansak-da, öňňinki gorkunç ýer goduklamalarynda Günorta we Günorta-Gündogar Anadolynyň 10 şäherinde 10 müňden gowrak binanyň ýykylyp, müňlerçe ildeşimiziň gowşak binalarda ýitip-ýok bolup gidendiklerini, müňlerçesiniňem aňzakly sowukda az sanly halas ediş toparlarynyň kesekleriň asatyndan çykarylmagyna garaşýandyklaryny görenimizde, ganymyz depämizde gaýnady.

* * *

Gönen-Ýeniye ýer titremesiniň üstünden tegelek ýetmiş ýyl geçdi.

Gynansak-da, biz häzirem ýer titremelerinden gerekli sapaklary alyp bilemzok.

A çagalarymyz şol sapagyň alnan, ýer titremesine çydamly infrastrukturalaryň we binalaryň gurlan Türkiýesinde ýaşap bilerlermiä?!

Ugur DÜNDAR.

«SÖZCÜ» gazetini, 08.02.2023 ý. Publisistika